

ALZHEIMERIO LIGOS NINCDS – ADRDA diagnostiniai kriterijai

(NINCDS – ADRDA, *the National Institute of Neurological and Communicative Disorders and Stroke and the Alzheimer's Diseases and Related Disorders Associations*)^{*}

TIKĖTINOS (probable) Alzheimerio ligos klinikinės diagnozės kriterijai:

- Demencija, nustatyta kliniškai, dokumentuota MMSE, Blesedo demencijos skale ir patvirtinta tolesnio neuropsichologinio tyrimo;
- Defektai dviejose ar daugiau pažinimo procesų srityse;
- Progresuojantis atminties ir kitų kognityvinių funkcijų blogėjimas;
- Nėra sąmonės sutrikimų;
- Ligos pradžia tarp 40 ir 90 metų;
- Nėra sisteminio susirgimo ar kitos smegenų ligos, kurie galėtų paaiškinti pažinimo procesų sutrikimus.

Tikėtinios Alzheimerio ligos diagnozę paremia:

- Specifinių kognityvinių funkcijų, tokių kaip kalba, motoriniai įgūdžiai ir suvokimas, progresuojantis sutrikimas (atitinkamai afazija, apraksija, agnozija);
- Sutrikusi kasdienė gyvenimo veikla;

- Šeiminė panašių sutrikimų anamnezė, ypač jei ji yra patvirtinta patomorfologiškai;
- Paraklininiai tyrimai: normalus likvoras, normali arba su nespecifiniais pakitimais EEG, smegenų atrofijos požymiai tiriant KT ar MRT.

Kiti klinikiniai požymiai, neprieštaraujantys tikėtinai Alzheimerio ligos diagnozei, jei atmetos kitos galimos demencijos priežastys:

- Plato ligos eigoje;
- Su liga susijusi depresija, nemiga, inkontinencija, kludiesiai, iliuzijos, haliucinacijos, žodiniai, emociniai ar fiziniai protrūkiai, seksualiniai sutrikimai, svorio mažėjimas;
- Kiti neurologiniai sutrikimai, ypač vėlyvose ligos stadijose, įskaitant raumenų tonuso padidėjimą, mioklonijas, eisenos sutrikimus;
- Traukuliai vėlyvose ligos stadijose;
- Normali ligonio amžiaus grupei KT.

^{*} McKhann G, Drachman D, Folstein M, Katzman R, Price D, Stadlan EM. Clinical diagnosis of Alzheimer's disease: report of the NINCDS-ADRDA Work Group under the auspices of Department of Health and Human Services Task Force on Alzheimer's Disease. *Neurology* 1984 Jul; 34(7): 939-44.

Požymiai, verčiantys abejoti tikėtinos Alzheimerio ligos diagnoze:

- Staigi apoplektinė pradžia;
- Židininiai neurologiniai simptomai, tokie kaip hemiparezė, regėjimo lauko defektai, koordinacijos ir jutimų sutrikimai ankstyvoje ligos stadijoje;
- Priepuoliai ar eisenos sutrikimai ligos pradžioje ar ankstyvoje jos stadijoje.

GALIMOS (possible) Alzheimerio ligos diagnozė:

- Gali būti nustatyta esant demencijos sindromui ir nesant kitų neurologinių, psichiatrinių ar sisteminių susirgimų, galinčių sukelti de-

menciją, bei esant ligos pradžios, pasireiški-
mo ir klinikinės eigos įvairovei (variations);

- Gali būti nustatyta esant demencijos sindromui ir kitai sisteminei ar smegenų ligai, galinčiai sukelti demenciją, tačiau nelaikomai pagrindine jos priežastimi;
- Turi būti naudojama moksliniuose tyrimuose, kai yra vienas grubus palaipsniui progresuojantis pažinimo procesų defektas ir nėra kitų šį defektą aiškinančių priežasčių.

PATVIRTINTOS (definite) Alzheimerio ligos diagnozės kriterijai:

- Klinikiniai tikėtinos Alzheimerio ligos kriterijai;
- Biopsijos ar autopsijos būdu gautas histopatologinis patvirtinimas.

KRAUJAGYSLINĖS DEMENCIJOS NINDS-AIREN diagnostiniai kriterijai

(NINDS-AIREN, *the National Institute of Neurological Disorders and Stroke in association with the Association Internationale pour la Recherche et l'Enseignement en Neurosciences*)^{*}

I. TIKĖTINOS (probable) kraujagyslinės demencijos (KD) klinikinės diagnostinės kriterijai:

1. Demencija, apibrėžiama kaip pažinimo sugebėjimų pablogėjimas, lyginant su anksčiau buvusiu aukštesniu funkcionavimo lygiu, ir pasireiškiantis atminties ir dar dviejų ar daugiau pažinimo sferų sutrikimu, nustatytu klinikiu tyrimu ir dokumentuotu neuropsichologiniu testavimu; defektai turi būti pakankamai ryškūs, kad trukdytų kasdienę veiklą ne dėl fizinės paties insulto įtakos. **Ekskliudavimo kriterijai:** atvejai esant sutrikusiai sąmonei, delyrui, psichozei, ryškiai afazijai ar žymiam sensomotoriniam sutrikimui, dėl kurio neįmanoma atlikti neuropsichologinio testavimo. Taip pat yra ekskliudojami sisteminiai susirgimai ir kitos smegenų ligos (tokios kaip Alzheimerio liga), kurios pačios savaime gali sukelti atminties ir pažinimo procesų sutrikimus.
2. Cerebrovaskulinė liga, nustatyta pagal esamą neurologinę židininę simptomatiką, tokią kaip hemiparezė, centrinio tipo veidinio nervo paralyžius, Babinskio simptomas,

sensorinis defektas, hemianopsija ar dizartrija, kuri suderinama su insulto diagnoze (nepaisant to, yra ar nėra insulto anamnezės), ir yra atitinkamos cerebrovaskulinės ligos įrodymai smegenų vizualizacijos tyrimais (KT ar MRT), apimantys daugybinius stambių kraujagyslių infarktus ar vieną, esantį strategiškai svarbioje smegenų vietoje infarktą (*gyrus angularis, thalamus*, bazinės priekinių smegenų dalys, užpakalinės ir priekinės smegenų arterijos teritorijos), taip pat daugybinės bazalinių ganglijų ar/ir baltosios smegenų medžiagos lakūnas, ar plačius periventrikulinės baltosios medžiagos pažeidimus, ar minėtų pažeidimų kombinacijas.

3. Abiejų išvardytų sutrikimų ryšys, pasireiškiantis ar numanomas pagal buvimą vieno ar daugiau požymių:
 - (a) demencijos pradžia per 3 mėnesius po nustatyto insulto;
 - (b) staigus pažinimo funkcijų pablogėjimas ar fliktuojantis, šuoliškas kognityvinio deficito progresavimas.

^{*} Roman GC, Tatemichi TK, Erkinjuntti T, et al. Vascular dementia: diagnostic criteria for research studies. Report of the NINDS-AIREN International Workshop. *Neurology* 1993; 43: 250-60.

II. Klinikiniai požymiai, suderinami su TIKĖTINOS (probable) kraujagyslinės demencijos diagnoze:

1. Anksti ligos eigoje pasireiškiantis eisenos sutrikimas (eiseną mažais žingsneliais, magnetinė, apraksinė-ataksinė ar parkinsoninė);
2. Nestabilumas ir dažni neišprovokuoti kritimai anamnezėje;
3. Anksti pasireiškiantis padažnėjęs šlapinimasis, imperatyvinis šlapinimasis ir kiti šlapinimosi sutrikimai, nepaaiškinami urologinėmis ligomis;
4. Pseudobulbarinis paralyžius;
5. Asmenybės ir nuotaikos pakitimai, abulija, depresija, emocinis labilumas ar kiti požiūriniai defektai, įskaitant psichomotorinį sulėtėjimą ir sutrikusią vykdomąją funkciją.

III. Požymiai, kurie kraujagyslinės demencijos diagnozę padaro abejotina ar netikėtina:

1. Ankstyvas atminties sutrikimas ir jos bei kitų kognityvinių funkcijų, kaip kalba (transkortikinė sensorinė afazija), motoriniai įgūdžiai (apraksija) ir suvokimas (agnozija), progresuojantis blogėjimas, nesant atitinkamų židinių pažeidimų galvos smegenų vizualizaciniuose tyrimuose;
2. Nebuvimas židininės neurologinės simptomatikos, kitos nei pažinimo procesų sutrikimai;
3. Cerebrovaskulinėms ligoms būdingų pažeidimų nebuvimas smegenų KT ir MRT tyrimuose.

IV. GALIMOS (possible) kraujagyslinės demencijos klinikinė diagnozė:

1. Yra demencija (I.1);

2. Yra neurologinė židininė simptomatika, tačiau smegenų vizualizacijos tyrimai aiškiai nepatvirtina konkrečios cerebrovaskulinės ligos; ar nėra aiškaus laikinio ryšio tarp demencijos ir insulto; ar ligoniams su neryškia kognityvinių sutrikimų pradžia bei įvairuojančia eiga (plato ar pagerėjimas), tačiau turintiems aiškius cerebrovaskulinės ligos įrodymus.

V. PATVIRTINTOS (definite) kraujagyslinės demencijos diagnozės kriterijai:

1. Klinikiniai tikėtinos kraujagyslinės demencijos kriterijai;
2. Biopsijos ar autopsijos būdu gautas histopatologinis cerebrovaskulinės ligos patvirtinimas;
3. Neurofibrilinių tinklelių ir neuritinių plokštelių kiekis neviršija būdingo pagal ligonio amžių;
4. Nėra kitų klinikinių ar patologinių sutrikimų, galinčių sukelti demenciją.

VI. Kraujagyslinės demencijos klasifikacija, skirta moksliniams tikslams, gali būti sudaryta remiantis klinikiniais, radiologiniais ir neuropatologiniais požymiais, suskirstant KD į subkategorijas ar apibrėžtas būkles, tokias kaip žievinė KD, požievinė KD ir talaminė demencija.

Terminas „Alzheimerio liga su kraujagysline demencija“ taikytinas ligoniams, atitinkantiems klinikinius galimos Alzheimerio ligos kriterijus, kuriems kartu randami cerebrovaskulinės ligos klinikiniai ar neurovizualizaciniai požymiai. Tradiciškai šie ligoniai būdavo įtraukiami į kraujagyslinės demencijos grupę atliekant epidemiologinius tyrimus. Iki šiol naudoto termino „mišri demencija“ turėtų būti vengiama.

HAČINSKIO IŠEMIJOS INDEKSAS*

Požymis	Vertinimas
Staigi pradžia	2
„Laiptinis“ blogėjimas	1
Svyruojanti eiga	2
Naktinis suglumimas	1
Santykinai išlikusi asmenybė	1
Depresija	1
Somatiniai nusiskundimai	1
Emocijų nevaldymas	1
Hipertenzija anamnezėje	1
Insultas anamnezėje	2
Su liga susijusi išreikšta aterosklerozė	1
Židininiai neurologiniai simptomai	2
Židininiai neurologiniai požymiai	2
Iš viso:	Daugiausia 18

- < 4 - Alzheimerio liga
- 5-6 - mišri etiologija
- > 7 - kraujagyslinė demencija

* Hachinski VC, Iliff LD, Zilhka E, et al. Cerebral blood flow in dementia. Arch Neurol 1975; 32: 632-7.

LAIKRODŽIO PIEŠIMO UŽDUOTIS*

(Clock Drawing Task, CDT)

Laikrodžio piešimas yra gana sudėtinga užduotis, reikalaujanti ne tik konstrukcinių įgūdžių, bet ir daugelio kitų sugebėjimų. Įrodyta, kad šis testas yra jautri priemonė konstrukcinei apraksijai įvertinti, bet taip pat gali parodyti laiko koncepcijos defektus. Šis testas yra naudinga skrinimo priemonė, diferencijuojant sveikus vyresnio amžiaus žmones nuo turinčių pažinimo procesų sutrikimų, ypač sergančių Alzheimerio liga. Pabrėžtina, kad šio trumpo skrinimo testo atlikimas nėra demencijos diagnozavimo pagrindas. Tačiau jis gali būti labai naudingas nustatant, ar reikalingas tolesnis pažinimo procesų tyrimas.

NURODYMAI

Paprašykite tiriamąjį nupiešti laikrodį, išdėstant valandas žyminčius skaičius reikiamose vietose. Po to, kai tiriamasis nupieš apskritimą ir skaičius reikiamose padėtyse, paprašykite nupiešti rodyklės, rodančias, pvz., 10 minučių po 11-os valandos arba 8 valandas 20 minučių.

LAIKRODŽIO PIEŠIMO ĮVERTINIMAS

Aprašyta įvairių laikrodžio piešimo testo vertinimo metodų, tačiau pateikiamas 0–4 taškų metodas yra trumpas, jautrus ir lengvai pritaikomas:

- Nupiešia uždara ratą – 1 taškas
- Išdėsto skaičius teisingose vietose – 1 taškas
- Yra visi 12 teisingų skaičių – 1 taškas
- Rodyklės nupieštos teisingose padėtyse – 1 taškas

INTERPRETACIJA

Kai kurios klaidos, tokios kaip ryškiai netaisyklingi kontūrai ar ženklai už apskritimo ribų, yra retai padaromos esant nesutrikusiems pažinimo procesams. Blogas laikrodžio piešimo testo rezultatas rodo, kad būtina toliau tirti ligonį, juo remiantis negalima daryti galutinių klinikinių išvadų. Skiriamoji riba tarp demencijos ir normos, atliekant šį testą, yra subjektyvi ir sutartinė. Tačiau, iš kitos pusės, neįtikėtina, kad laikrodį tobulai nupieštų asmuo, turintis pažinimo procesų sutrikimų.

* Adaptuota pagal: Nolan KA, Mohs RC. Screening for dementia in family practice. In: Richter RW, Blass JP, eds. Alzheimer's disease: a guide to practical management, Part II. St. Louis, Mo: Mosby-Year Book, Inc., 1994; 81–95.

LAIKRODŽIO PIEŠIMO PAVYZDŽIAI

TAŠKAI: 4

2

1

0

MMSE: 30

19

12

6

TOLESNĖ EIGA

Remiantis šiuo trumpu testu nenustatyta kokių nors demencijos kriterijų. Šis testas naudotinas įvertinti, ar reikalingas tolesnis pažinimo procesų tyrimas. Jei laikrodžio piešimo testo atliki-

mas yra sutrikęs, turi būti atliktas visas tolesnis galimos demencijos įvertinimas. Įvertinant turėtų būti remiamasi pripažintais demencijos klinikiniais kriterijais bei standartizuotomis metodikomis, tokiomis kaip Protinės būklės mini tyrimas (MMSE) ar kt.

PROTINĖS BŪKLĖS MINI TYRIMAS

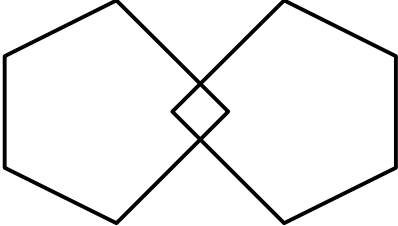
(MMSE, *Mini Mental State Examination*)

Vardas, pavardė: _____
 Amžius: _____ Išsilavinimas: _____
 Tyrė: _____ Data: ____/____/____

Elkitės su ligoniu pagarbiai, paskatinkite.

Paklauskite: Ar turite problemų su atmintimi? Taip Ne
 Ar galiu užduoti keletą klausimų apie jūsų atmintį? Taip Ne

Vertinimas	Klausimas
5 ()	<p>Orientacija laike <i>Paklauskite:</i> Kurie dabar metai? _____ (1) Koks metų laikas? _____ (1) Kuris mėnuo? _____ (1) Kuri mėnesio diena? _____ (1) Kuri šiandien savaitės diena? _____ (1)</p>
5 ()	<p>Orientacija vietoje <i>Paklauskite:</i> Kur mes esame? Kurioje valstybėje? _____ (1) Kokiame mieste? _____ (1) Kokiame miesto rajone (gatvėje)? _____ (1) Kokiame pastate? _____ (1) Kuriame pastato aukšte? _____ (1)</p>
3 ()	<p>Trijų žodžių registracija <i>Užduotis:</i> Atidžiai klauskite. Aš pasakysiu tris žodžius. Jūs pakartokite juos, kai aš baigsiu. Ar supratote? Pradedu. ARKLYS (palaukite sekundę), LITAS (palaukite sekundę), OBUOLYS (palaukite sekundę). Kokius žodžius aš pasakiau? _____ (1) _____ (1) _____ (1) <i>Vienas balas už kiekvieną teisingą atsakymą. Kartoti, kol ligonis išmoks visus žodžius.</i></p>
5 ()	<p>Dėmesio ir skaičiavimo testas. Septynetukai <i>Užduotis:</i> Iš 100 atimkite 7, iš liekanos vėl atimkite 7 ir tęskite, kol pasakysiu „užteks“. Kiek bus iš 100 atėmus septynis? _____ (1) Tęskite _____ (1) _____ (1) _____ (1) _____ (1)</p>
3 ()	<p>Trijų žodžių atsiminimas <i>Užduotis:</i> Pakartokite tris žodžius, kuriuos prašiau prisiminti. Vienas taškas už kiekvieną teisingą atsakymą: _____ (1) _____ (1) _____ (1)</p>
2 ()	<p>Įvardijimas <i>Paklauskite:</i> Kas tai? (parodykite pieštuką) _____ (1) Kas tai? (parodykite laikrodį) _____ (1)</p>
1 ()	<p>Pakartojimas <i>Užduotis:</i> Pakartokite, prašau, ką aš pasakysiu. Pasiruošęs? „Be taip, ne ar dar“ Dabar jūs pakartokite _____ (1)</p>

3 ()	Supratimas <i>Užduotis:</i> Atidžiai klausykite, nes aš paprašysiu jūsų kai ką padaryti. Paimkite popieriaus lapą į dešinę ranką (1), perlenkite jį pusiau (2) ir padėkite ant grindų (1).
1 ()	Skaitymas Tyliai perskaitykite ir padarykite, kas parašyta (1).
1 ()	Rašymas <i>Užduotis:</i> Parašykite sakinį. <i>Jeigu ligonis neatsako, pasakykite:</i> Parašykite apie orą (1): _____ _____
1 ()	Piešimas <i>Užduotis:</i> Nukopijuokite šį piešinį.

IŠ VISO: Įvertinkite sąmonę

	Aiški		Mieguistas		Stuporas		Koma		
	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	
Bendradarbiavo	☐	☐			Veiklos pablogėjimas	☐	☐		
Depresija	☐	☐			Demencija šeimoje	☐	☐		
Nerimas	☐	☐			Galvos trauma	☐	☐		
Blogas regėjimas	☐	☐			Insultas	☐	☐		
Blogai girdi	☐	☐			Alkoholizmas	☐	☐		
Gimtoji kalba _____					Skydliaukės liga	☐	☐		

Įgūdžiai

Jeigu „Ne“, nurodyti datą, kada ligonis dar galėjo savarankiškai atlikti šią veiklą. Paklauskite slaugytojų.

	Taip	Ne	Data
Pinigai/mokesčiai	☐	☐	_____
Vaistai	☐	☐	_____
Transportas	☐	☐	_____
Telefonas	☐	☐	_____

Vertinimas:

- 0–10 – sunkus kognityvinis sutrikimas
- 11–19 – vidutinis kognityvinis sutrikimas
- 20–24 – lengvas kognityvinis sutrikimas

BLESEDO DEMENCIJOS SKALĖ*

Kasdieninė veikla	Vertinimas		
1. Nesugeba atlikti namų ruošos darbų	0	1/2	1
2. Nesugeba suskaičiuoti nedidelio pinigų kiekio	0	1/2	1
3. Nesugeba atsiminti trumpo daiktų sąrašo (pvz., pirkinių)	0	1/2	1
4. Pasiklysta namuose	0	1/2	1
5. Pasiklysta pažįstamose gatvėse	0	1/2	1
6. Nesusigauja aplinkoje (nežino, kur randasi, neskiria asmenų)	0	1/2	1
7. Neatsimena neseniai buvusių įvykių	0	1/2	1
8. Polinkis gyventi praeitimi	0	1/2	1
Igūdžiai			
9. Valgymas:			
tvarkingai, su tinkamais įrankiais		0	
netvarkingai, tik šaukštu		1	
valgo pats tik paprastus kietus maisto produktus (pvz., pyragaičius)		2	
turi būti maitinamas		3	
10. Apsirengimas:			
apsirengia be pagalbos		0	
kartais sumaišo sagas		1	
maišo rūbų eilę, dažnai užmiršta kai kuriuos rūbus		2	
nesugeba apsirengti		3	
11. Sfinkterių kontrolė:			
pilna		0	
retkarčiais šlapinasi į lovą		1	
dažnai šlapinasi į lovą		2	
dviguba inkontinencija (nelaiko šlapimo ir išmatų)		3	
Asmenybė, interesai, potraukiai			
12. Padidėjęs mąstymo rigidiškumas	0		1
13. Padidėjęs egocentrizmas	0		1
14. Nepagarba kitų jausmams	0		1
15. Afektų šiurkštumas	0		1
16. Emocijų nevaldymas (pvz., padidėjęs nekantrumas ir dirglumas)	0		1
17. Linksmumas netinkamose situacijose	0		1
18. Sumažėjęs emocinis atsakas	0		1
19. Netinkamas seksualinis elgesys	0		1
20. Hobi praradimas	0		1
21. Sumažėjusi iniciatyva ar didėjanti apatija	0		1
22. Betikslis hiperaktyvumas	0		1

Iš viso:

Vertinama: 0 – nėra sutrikimo; 1/2 – neryškus sutrikimas; 1 – ryškus sutrikimas.

Visuminio rezultato interpretacija:

4–9	lengvas pablogėjimas
10–22	vidutinis pablogėjimas
23–28	sunkus pablogėjimas

© 1968 Royal College of Psychiatrists. Išversta ir publikuojama gavus leidimą.

© 2000 Lietuviškas vertimas: VU Neurologijos klinika

* Blessed G, Tomlinson BE, Roth M. The association between quantitative measures of dementia and of senile change in the cerebral grey matter of elderly subjects. *Brit J Psychiatry* 1968; 114: 797–811.

ALZHEIMERIO LIGOS ĮVERTINIMO SKALĖ*

(ALZHEIMER'S DISEASE ASSESSMENT SCALE, ADAS)

ATLIKIMO IR ĮVERTINIMO INSTRUKCIJOS**

Alzheimerio ligos įvertinimo skalė (ADAS) buvo sukurta visų svarbiausių Alzheimerio ligos (AL) simptomų išreikštumui matuoti. Alzheimerio liga pasireiškia progresuojančiu atminties, kalbos, praksišios, dėmesio ir kitų kognityvinių sugebėjimų sutrikimu. Šie pažinimo procesų sutrikimai neretai vadinami „šerdiniais“ ar ligą apibrėžiančiais Alzheimerio ligos simptomais, nes jie pasireiškia visiems ligoniams, sergantiems AL. Kai kuriems pasireiškia ir nekognityviniai simptomai, tokie kaip jaudinimasis, depresija, psichozė.

ĮVADAS

ADAS buvo sukurta Alzheimerio ligai būdingų kognityvinių ir nekognityvinių elgsenos sutrikimų išreikštumo laipsniui įvertinti.

ADAS yra naudingas ir jautrus ligos progresavimo indikatorius (rodiklis) ir dažnai naudojamas kognityvinių ir nekognityvinių sugebėjimų kitimui klinikinių tyrimų metu nustatyti. ADAS nebuvo projektuotas ir nėra naudotinas kaip

diagnostinė priemonė Alzheimerio ligai nustatyti. ADAS patikimumas įrodytas lyginant skirtingų testuotojų rezultatus, atliekant pakartotinius testavimus ir analizuojant konstrukcinę validumą.

SKALĖS APRAŠYMAS

ADAS atlikti reikia apie 45 minučių. ADAS skalę sudaro 22 dalys, kurios apima svarbiausius kognityvinius ir nekognityvinius Alzheimerio ligos požymius. ADAS sudėtyje yra 12 testų kognityvinėms funkcijoms matuoti. Jie skirti įvertinti keturias psichinių funkcijų rūšis, priskiriamas kognityviniams procesams: atmintį, orientaciją, kalbą ir praksišią. Uždelsto prisiminimo testas įtrauktas kaip atminties įvertinimo priemonė, tačiau šio testo rezultatai neįtraukiami į bendrą suminį ADAS skalės rezultatą. Nekognityvinės funkcijos vertinamos dešimčia reitingavimo procedūrų (veiksmų), kurios atspindi specifinių nuotaikos pakitimų ar elgsenos ypatybių dažnumą ir išreikštumą.

* ADAS skalės vertimas ir publikavimas suderintas su autorinių teisių savininku profesoriumi Richard C. Mohs. Vertė G. Kaubrys, V. Budrys (VU Neurologijos klinika), R. Bunevičius (KMU Endokrinologijos institutas), V. Liesienė (KMU Neurologijos klinika).

**Instrukcijos sudarytos remiantis:

1. Rosen WG, Mohs RC, Davis KL. A new rating scale for Alzheimer's disease. *Am J Psychiatry* 1984; 141(11): 1356-64.
2. Mohs RC. Administration and Scoring Manual for the Alzheimer's Disease Assessment Scale. Revised Edition. 1994.

1 lentelė. ADAS kognityvinė subskalė (ADAS-cog)

Matuojama funkcija	ADAS testas
Atmintis	Žodžių atsiminimo užduotis Žodžių atpažinimo užduotis Testo vykdymo instrukcijų prisiminimo sutrikimas Ilgalaikis atsiminimas
Orientacija	Orientacija
Kalba	Daiktų ir pirštų įvardijimas Nurodymai Kalbos sutrikimas Šnekamosios kalbos supratimo sutrikimas Žodžių parinkimo sutrikimas
Praksija	Konstruktinė praksija Ideacinė praksija

2 lentelė. ADAS nekognityvinė subskalė (ADAS-noncog)

Matuojama funkcija	ADAS testas
Nuotaika	Verksmingumas Depresija
Elgsena	Koncentracija/Išsiblaškymas Nebendradarbiavimas tiriant Kliedesiai Haliucinacijos Žingsniavimas Padidėjęs motorinis aktyvumas Tremoras Padidėjęs/Sumažėjęs apetitas

Atliekant kognityvinę ADAS dalį, maksimalus galimas rezultatas yra 70 balų – jis rodo didelį sutrikimą visose tirtose kognityvinių procesų srityse. Minimalus rezultatas yra 0, jis gaunamas, jei tiriamasis sugebėjo atlikti visus testus be klaidų. Atliekant visą ADAS skalę maksimalus rezultatas yra 120 balų.

Pirmiausia atliekama kognityvinė skalės dalis. Paskui vedamas 5–10 minučių trukmės pokalbis, kuris suteikia galimybę įvertinti ti-

riamojo ekspresinės ir receptyvinės kalbos sutrikimus. Pabaigoje įvertinami tiriamojo emociniai ir elgsenos sutrikimai, remiantis tiriamojo stebėjimu bei jo ir globėjo suteikta informacija.

Pateikiame išsamius atskirų ADAS skalę sudarančių testų atlikimo ir vertinimo aiškinius, kad galėtume patvirtinti skirtingų tyrėjų gautų ADAS skalės atlikimo rezultatų suderinamumą.

KOGNITYVINIAI TESTAI

1. Žodžių atsiminimo užduotis

Tiriamąjį tris kartus prašoma įsiminti dešimties dažnai pasitaikančių vaizdžių daiktavardžių. Dešimt žodžių yra išspausdinti kortelėse didžiosiomis raidėmis. Prieš pradėdamas pirmąjį bandymą, tyrėjas pateikia tiriamajam tokius nurodymus: „Aš rodysiu jums po vieną keletą žodžių. Prašome perskaityti kiekvieną žodį garsiai ir pabandyti jį įsiminti, nes vėliau paprašysiu prisiminti visus žodžius, kuriuos parodžiau“. Parodęs visus žodžius, tyrėjas paprašo tiriamąjį pakartoti tiek žodžių, kiek tiriamasis prisimena. Po pirmojo bandymo atliekami dar du išmokymo ir atsiminimo bandymai. Testo rezultatas gaunamas apskaičiuojant trijų bandymų metu neprisimintų žodžių vidurkį (maksimumas – 10). Jei tiriamasis testuojamas pakartotinai per mažesnę kaip 6 mėnesių laikotarpį, turi būti naudojami alternatyvūs žodžių rinkiniai, panašūs pagal žodžių kalboje dažnumą ir vaizdumą.

2. Daiktų ir pirštų įvardijimas

Tiriamąjį prašoma pavadinti 12 atsitiktine tvarka pateikiamų realių daiktų, kurie skiriasi pagal pasitaikymo aplinkoje dažnumą. Vieni yra dažnai sutinkami, kiti – vidutiniškai, dar kiti – retai. Tiriamąjį taip pat prašoma nurodyti savo dominantinės rankos pirštų pavadinimus. Pirmas klausimas apie kiekvieną objektą turėtų būti: „Kaip tai vadinama?“ arba „Kaip šis daiktas vadinamas?“. Jei tiriamasis neatsako, tyrėjas pateikia standartinę užuominą, nurodytą pačioje skalėje. Jei tiriamasis vis tiek neatsako arba atsako klaidingai, pereinama prie kito objekto. Daugumai objektų egzistuoja ne vienintelis teisingas atsakymas. Atsakymas, skirtingas nei

skalėje nurodytas pavadinimas, turėtų būti laikomas teisingu, jei jis galėtų būti panaudotas tos pačios kultūrinės aplinkos, kaip ir tiriamąjį, demencija nesergančio asmens. Pateikiamo objekto aprašymai, semantinės ar foneminės parafazijos neturi būti laikomos teisingais atsakymais. Pavyzdžiui, atsakymas laikomas neteisingu, jei tiriamasis žirkles vadina „daiktu kirpimui“ arba stetoskopą „daiktu klausymuisi“. Šio testo vertinimas:

- 0 balų – 0–2 objektai (daiktai arba pirštai) pavadinti neteisingai
- 1 balas – 3–5 objektai pavadinti neteisingai
- 2 balai – 6–8 objektai pavadinti neteisingai
- 3 balai – 9–11 objektų pavadinti neteisingai
- 4 balai – 12–14 objektų pavadinti neteisingai
- 5 balai – 15–17 objektų pavadinti neteisingai

3. Nurodymai

Šis testas naudojamas receptyvinei kalbai įvertinti. Tiriamąjį prašoma atlikti nuo 1 iki 5 sudėtinių dalių turinčius nurodymus. Kiekvienas nurodymas turi būti perskaitytas vieną kartą. Jei tiriamasis neatsako ar padaro klaidą, tyrėjas turi pakartoti visą nurodymą. Tada pateikiamas kitas nurodymas. Prieš trečio nurodymo pateikimą ant stalo tyrėjas vienoje linijoje turi padėti pieštuką, laikrodį ir kortelę. Kiekvienas pabrauktas elementas reprezentuoja atskirą sudėtinę dalį. Vertinama taip:

- 0 – visi nurodymai atlikti teisingai
- 1 – 1 nurodymas atliktas neteisingai, 4 – teisingai
- 2 – 2 nurodymai atlikti neteisingai, 3 – teisingai
- 3 – 3 nurodymai atlikti neteisingai, 2 – teisingai
- 4 – 4 nurodymai atlikti neteisingai, 1 – teisingai
- 5 – visi 5 nurodymai atlikti neteisingai

4. Konstrukcinė praktika

Šios užduoties atlikimo metu įvertinamas tiriamojo sugebėjimas nukopijuoti keturias geometrines figūras – nuo labai paprastos (apskritimas), iki gana sudėtingos (kubas). Figūros turi būti pateikiamos po vieną, kiekviena atskirame popieriaus lape. Tyrėjas turi duoti tiriamajam pieštuką su trintuku. Tiriamajam pasakoma: „Šiame popieriaus lape nupiešta figūra. Pabandykite šalia nupiešti kitą tokią pat figūrą“. Tiriamajam turi būti duoti du bandymai kiekvienai figūrai. Jis gali naudoti trintuką. Jei per du bandymus tiriamasis nepajėgia nukopijuoti figūros, pereinama prie kitos. Figūros pateikiamos tokia tvarka:

- 1 – apskritimas, maždaug 2,0 cm diametro
- 2 – du persidengiantys stačiakampiai, vienas orientuotas vertikaliai, kitas – horizontaliai
- 3 – rombas, kurio ilgoji ašis orientuota vertikaliai
- 4 – kubas, kurio kraštinė yra maždaug 2,0 cm ilgio, ir visos vidinės linijos yra matomos

Kiekviena figūra turi būti viršutinės popieriaus lapo dalies viduryje. Tiriamojo piešinys vertinamas kaip teisingas, jei yra pakartoti visi esminiai geometriniai originalo bruožai. Dydžio skirtumai nevertinami kaip klaidos. Maži tarpai tarp linijų taip pat nevertinami kaip klaidos, jei pati figūra nukopijuota teisingai. Kiekvienos formos vertinimo kriterijai yra tokie:

- 1 – apskritimas. Uždara, maždaug apvali figūra.
- 2 – du persidengiantys stačiakampiai. Sudedamosios dalys turi turėti po keturias kraštines, ir persidengimas turi būti panašus į pateiktą originale.

- 3 – rombas. Figūra turi turėti keturias kraštines maždaug vienodo ilgio, orientuota taip, kad taškai būtų viršuje ir apačioje.
- 4 – kubas. Figūra turi būti trimatė, priekinė plokštuma teisingai orientuota, vidinės linijos nubrėžtos iš teisingų kampų. Priešpriešinės kubo plokštumos turi atrodyti maždaug lygiagrečios.

Šio testo vertinimas:

- 0 – visi 4 piešiniai teisingi
- 1 – 1 figūra nupiešta neteisingai
- 2 – 2 figūros nupieštos neteisingai
- 3 – 3 figūros nupieštos neteisingai
- 4 – 4 figūros nupieštos neteisingai
- 5 – nėra nupiešta jokių figūrų, atskiri brūkšniai, formų fragmentai, žodžiai vietoj figūrų

5. Ilgalaikis atsiminimas

Vertinama kaip žodžių atsiminimo užduotis, tačiau į bendrą ADAS-cog rezultatą šio testo rezultatas neįtraukiamas.

6. Ideacinė praktika

Šis testas skirtas nustatyti, ar tiriamasis gali atlikti gerai jam žinomą, bet sudėtingą veiksmų seką. Tiriamajam duodamas popieriaus lapas, vokas ir pieštukas. Tyrėjas pateikia tiriamajam tokias instrukcijas: „Norėčiau, kad Jūs įsivaizduotumėte, jog parašėte sau laišką. Paimkite šį popieriaus lapą, perlenkite taip, kad tilptų į voką, tada į jį įdėkite. Po to voką užklijuokite, užrašykite savo adresą ir parodykite man, kur reikėtų klijuoti pašto ženklą“. Šioje užduotyje yra penki komponentai, kurie atsispindi instrukcijoje. Jei tiriamasis užmiršta dalį užduoties, tyrėjas turi pakartoti nurodymą tos užduoties dalies, kuri tiriamajam sukėlė sunkumų. Jei tiriamasis vis tiek negali atlikti šio užduoties komponento, tyrėjas

turi priminti kitą užduoties komponentą. Jei tiriamasis negali atlikti ir šio užduoties komponento, einama toliau. Pirmą kartą pasakius visą instrukciją, toliau galima tik vieną kartą papildomai priminti kiekvieną užduoties komponentą. Kiekvienas adresas, užrašytas ant voko, turi būti vertinamas kaip teisingas, nors jis ir nebūtų dabartinis tiriamojo adresas.

Vertinant šį testą, reikia tiesiog suskaičiuoti komponentus, kurių tiriamasis nesugebėjo atlikti. Tai ir yra šio testo atlikimo rezultatas.

7. Orientacija

Orientacijos komponentai: asmuo, savaitės diena, data, mėnuo, metai, metų laikas, dienos metas, vieta. Tyrėjas turi paklausti tiriamąjį apie kiekvieną iš šių dalykų vieną kartą. Prieš pradėdamas šį testą, turi įsitikinti, kad aplinkoje nėra laikrodžių ar kalendorių, kuriuos tiriamasis galėtų matyti. Vienas balas yra duodamas už kiekvieną neteisingą atsakymą (maksimaliai 8 balai). Priimtini atsakymai: ± 1 diena klausiant datos, nukrypimai vienos valandos ribose klausiant laiko, dalinis vietos pavadinimas, būsimo metų laiko nurodymas vienos savaitės ribose prieš jo pradžią, buvusio metų laiko nurodymas dviejų savaitių ribose po jo pabaigos. Mėnuo, metai, savaitės diena bei asmens vardas ir pavardė turi būti nurodomi tiksliai.

8. Žodžių atpažinimo užduotis

Šio testo metu tiriamajam duodami trys bandymai išmokti atpažinti 12 žodžių. Kiekvieno bandymo išmokimo dalis yra panaši į žodžių atsiminimo užduoties atitinkamą dalį. Tiriamojo prašoma garsiai perskaityti kiekvieną žodį ir pabandyti jį prisiminti. Kiekvieno iš trijų bandymų metu 12 perskaitytų žodžių yra sumaišomi su 12 naujų žodžių, panašių į perskaitytus pagal dažnumą ir

vaizdumą. Tiriamasis prašomas pasakyti, ar kiekvienas pateiktas žodis buvo tarp anksčiau perskaitytų žodžių. Prieš pradėdamas pirmąjį bandymą tyrėjas pateikia tokias instrukcijas: „Aš parodysiu jums žodžius, išspausdintus ant kortelių. Norėčiau, kad Jūs garsiai perskaitytumėte kiekvieną iš šių žodžių ir pasistengtumėte jį įsiminti“. Kai kurie žodžiai, vartojami šiame teste, gali būti nepažįstami tiriamajam, tokiu atveju tyrėjas turi garsiai pasakyti šį žodį. Kiekvieno bandymo išmokimo dalies pabaigoje tyrėjas turi pateikti ligoniui tolesnius nurodymus: „Dabar parodysiu jums kitą žodžių rinkinį. Kai kurie iš jų buvo sąrašė, kurį ką tik jums rodžiau, kiti žodžiai yra nauji. Pateikus kiekvieną žodį, jūs turite pasakyti, ar jis buvo tarp tų, kuriuos jums rodžiau“. Tada tyrėjas parodo pirmą žodį ir klausia: „Ar tas žodis yra vienas iš tų, kuriuos ką tik jums rodžiau? Taip ar ne?“, arba „Ar šį žodį jums rodžiau anksčiau?“. Taip pat klausama prieš pateikiant antrą žodį. Rodydamas likusius testo žodžius tyrėjas klausia: „Ką galėtumėte pasakyti apie šį žodį?“. Jei tiriamasis neprisimena užduoties, pavyzdžiui, skaito žodį, užuot atsakęs į klausimą, tuo atveju tyrėjas turi pakartoti ar perfrazuoti visą klausimą ir pasižymėti, kad teko priminti užduoties instrukcijas. Antras ir trečias bandymas yra panašūs. Tyrėjas turi skaičiuoti, kiek kartų tiriamajam teko priminti tyrimo instrukcijas.

Vertinant šio testo rezultatus, reikia suskaičiuoti kiekvieno bandymo metu pateiktus neteisingus atsakymus, bet kiekvieno bandymo maksimalus klaidų skaičius neturi viršyti 12-os. Kadangi tikimybė atspėti teisingą atsakymą kiekvienam žodžiui yra $1/2$, vidutinis asmens, kuris atsitiktinai spėlios, klaidų skaičius bus 12. Tad tiriamasis, kuris neprisimena nė vieno žodžio ir todėl tik spėlios, kiekvieno bandymo metu padarys vidutiniškai 12 klaidų. Daugiau nei 12 klaidų gali būti ne dėl blogos atminties, o dėl kitų veiks-

nių. Galutinis šio testo rezultatas gaunamas apskaičiavus visų trijų bandymų neteisingų atsakymų vidurkį. Jei tiriamasis testuojamas pakartotinai mažiau kaip per 6 mėnesių laikotarpį, turi būti naudojami kiti žodžių rinkiniai, kuriuos sudarantys žodžiai būtų panašaus pasitaikymo dažnumo ir vaizdumo.

9. Testo vykdymo instrukcijų prisiminimo sutrikimas

Ši skalės dalis įvertina tiriamojo sugebėjimą prisiminti žodžių atpažinimo užduoties instrukcijas. Jei tiriamasis, pateikiant jam sutrumpintą klausimą nuo trečio žodžio, užmiršta, ką reikia atsakyti, instrukcijos pakartojamos, tačiau kiekvienas užmiršimas pažymimas. Testo galutinis rezultatas gaunamas, laikantis šių taisyklių:

- 0 – tiriamajam niekada nereikia priminimų ar pakartotinių instrukcijų
- 1 – užmiršo vieną kartą
- 2 – teko priminti 2 kartus
- 3 – teko priminti 3–4 kartus
- 4 – teko priminti 5–6 kartus
- 5 – teko priminti 7 ar daugiau kartų

KOGNITYVINIŲ SUTRIKIMŲ KLINIKINIAI ĮVERTINIMAI

Siekiant įvertinti spontanišią kalbą, reikia 5–10 minučių skirti pokalbiui su tiriamuoju. Per pokalbį turėtų būti pateikti klausimai, reikalaujantys specifinės informacijos ir gerų bendravimo įgūdžių. Šis pokalbis leidžia ne tik įvertinti kalbos įgūdžius, bet ir suteikia galimybę pereiti prie nekognityvinės testo dalies klausimų.

NEKOGNITYVINIAI VERTINIMAI

Ši ADAS skalės dalis skirta įvertinti nekognityvinių nuotaikos ir elgsenos sutrikimų dažnumą ir intensyvumą. Būtina stebėti tiriamąjį bei ap-

10. Kalbos sutrikimas

Ši skalės dalis yra globalinis kalbos kokybės įvertinimas, t. y. jos aiškumo, sudėtingumo. Nustatydamas šį reitingą, tyrėjas turi įvertinti tiriamojo kalbą per visą skalės atlikimo laiką. Kiekybiniai kalbos aspektai ir žodžių suradimo sunkumas šioje tyrimo dalyje nevertinamas. Reikia pastebėti, kad aukšti rezultatai (4–5) šioje skalės dalyje būna tų asmenų, kurių ekspresinė kalba yra tiek sutrikusi, kad jie retai bendrauja be žymių sunkumų. Šios skalės dalies įvertinimo taisyklės nurodytos pačiame skalės tekste.

11. Šnekamosios kalbos supratimo sutrikimas

Ši skalės dalis vertina tiriamojo sugebėjimą suprasti kalbą. Reikia vertinti tiriamojo kalbos supratimą testų atlikimo bei pokalbio su tiriamuoju metu. Tiriamojo sugebėjimas įvykdyti nurodymus šioje skalės dalyje nevertinamas.

12. Žodžių parinkimo sutrikimas

Ši skalės dalis taip pat įvertina ekspresinės kalbos sutrikimą, tačiau atsižvelgia tik į sunkumus surandant žodžius. Vertindamas šį rodiklį, tyrėjas turi nustatyti, ar tiriamasis turi sunkumų, norėdamas surasti reikiamą žodį spontaniškos kalbos metu. Ši problema kartais gali būti įveikiama naudojant paaiškinančias frazes ar beveik patenkinamus sinonimus. Į šį reitingą neįtraukiama daiktų ir pirštų pavadinimo užduotis. Įvertinimo taisyklės pateiktos pačioje skalėje.

klausti ir tiriamąjį, ir jį prižiūrintį asmenį. Vertinimai turėtų atspindėti tiriamojo būklę paskutinę savaitę. Vertinimo skalė nuo 0 iki 5 atspindi

vertinamo požymio išreikštumą. Šioje skalėje 0 atspindi požymio nebuvimą, o 5 – didžiausią vertinamo požymio išreikštumą ar dažnumą. Jei vertinamos elgsenos ypatybės nėra stebimos per pokalbį, remiamasi tiriamąjį prižiūrinčio asmens parodymais.

Verksmingumas

Įvertinamas verksmingumo epizodų skaičius testavimo metu. Tiriamasis ir jo globėjas paklauiamas apie verksmingumo epizodų dažnumą namuose. Jei verksmingumas yra apibūdinamas globėjo, paklauiama apie jo dažnumą, trukmę ir verksmingumo epizodų aplinkybes.

Depresija

Įvertinami tiriamajam būdingi depresijos simptomai bei tiriamojo sugebėjimas reaguoti į paskatinimus ir humorą. Globėjas paklauiamas, ar tiriamasis būna liūdnas, nedrąsus, prislėgtas. Įvertinamas pažemintos nuotaikos išreikštumas ir kiek ji pasireiškia įvairiomis gyvenimo aplinkybėmis, taip pat interesų praradimas bei reaktyvumo į aplinkos įvykius sumažėjimas.

Koncentracija/Išsiblaškymas

Įvertinamas dažnumas epizodų, kai tiriamasis pašalinių dirgiklių yra atitraukiamas nuo tyrimo atlikimo ir turi pakartotinai atlikti testą, pameta savo minčių eigą. Jei tyrimo metu nėra tiriamojo koncentracijos sutrikimo požymių, paklauiama globėjo apie tiriamojo koncentracijos sutrikimus namuose (įvertinamas sugebėjimas žiūrėti televizorių, skaityti, dalyvauti pokalbyje, pabaigti pradėtą valgyti maistą ir kt.).

Nebendradarbiavimas tiriant

Įvertinamas tiriamojo pasipriešinimas skalės testų atlikimo ir pokalbio metu.

Kliedesiai

Įvertinama tiriamojo kliedesių apimtis ir įsitikinimo jais gilumas, stebint ir kalbantis su tiriamuoju bei remiantis globėjo suteikta informacija. Taip pat įvertinama kliedesių įtaka tiriamojo veiksmams.

Haliucinacijos

Tiriamasis ir jo globėjas klausiamas apie regimųjų, klausos ar taktilinių haliucinacijų buvimą. Apie haliucinacijas bandoma spręsti ir pagal tiriamojo elgseną.

Žingsniavimas

Nustatomas „žingsniavimo“ epizodų dažnumas, stebint tiriamojo elgseną bei pagal globėjo suteiktą informaciją. Būtina atskirti normalų fizinį aktyvumą nuo betikslio vaikščiojimo pirmyn ir atgal.

Padidėjęs motorinis aktyvumas

Iš pradžių būtina pabandyti gauti patikimą informaciją iš tiriamojo ar jo globėjo apie tiriamajam normalų (įprastą) motorinio aktyvumo lygį. Padidėjęs motorinis aktyvumas vertinamas remiantis šia retrospektyvia informacija.

Tremoras

Tiriamasis prašomas ištiesti abi rankas į priekį ir išlaikyti apie 10 sekundžių. Įvertinamas pastebėtas tremoras.

Padidėjęs/Sumažėjęs apetitas

Iš pradžių mėginama nustatyti tiriamajam būdingą įprastinį (normalų) apetito lygį, remiantis informacija, gauta iš tiriamojo ir jo globėjo. Toliau apetitas vertinamas lyginant su šiuo baziniu lygmeniu.

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 1 iš 11)**1. ŽODŽIŲ ATSIMINIMO UŽDUOTIS**

Pažymėkite kiekvieną teisingai atsimintą žodį ir visuminį rezultatą. Jei kiekvieno bandymo metu gautas nulis, apibrėžkite atitinkamą priežastį. Pasakykite ligoniui įsiminti tiek žodžių, kiek gali, kadangi vėliau jo bus paprašyta šiuos žodžius pakartoti.

1 BANDYMAS	
Kraujas	
Stovykla	
Medvilnė	
Ugnis	
Salė	
Vaikinas	
Augalas	
Upė	
Garas	
Žaislas	

IŠ VISO

2 BANDYMAS	
Vaikinas	
Salė	
Garas	
Kraujas	
Medvilnė	
Stovykla	
Žaislas	
Augalas	
Upė	
Ugnis	

IŠ VISO

3 BANDYMAS	
Kraujas	
Medvilnė	
Garas	
Stovykla	
Vaikinas	
Žaislas	
Ugnis	
Upė	
Salė	
Augalas	

IŠ VISO

**TYRIMAS
ATLIKTAS**

1

1

1

**Neteisingi
atsakymai**

**TYRIMAS
NEATLIKTAS**

2

2

2

**Ligonis nepajėgus
atlikti tyrimo**

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 2 iš 11)**2. DAIKTŲ IR PIRŠTŲ ĮVARDIJIMAS****DAIKTAI**

Paprašykite ligonį įvardyti dvylika daiktų.

Pažymėkite kiekvieną daiktą,
kuris įvardytas teisingai:

Jei ligoniui įvardyti sunku, pateikite
tokias standartines užuominas:

☐ GĖLĖ	auga sode
☐ LOVA	naudojama miegoti
☐ ŠVILPUKAS	sukelia garsą pučiant
☐ PIEŠTUKAS	naudojamas rašyti
☐ BARŠKUTIS	vaiko žaislas
☐ KAUKĖ	paslepia jūsų veidą
☐ ŽIRKLĖS	kerpa popierių
☐ ŠUKOS	naudojama plaukams tvarkyti
☐ PINIGINĖ	į ją sudedami pinigai
☐ ARMONIKA	muzikos instrumentas
☐ STETOSKOPAS	gydytojas juo klauso jūsų širdį
☐ ŽNYPLĖS	paima maistą

PIRŠTAI

Paprašykite ligonio padėti ranką ant stalo ir įvardyti visus pirštus:

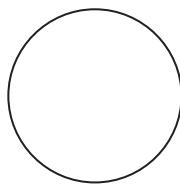
- Nykštys
- Rodomasis pirštas
- Vidurinis, didysis
- Bevardis (žiedo)
- Mažasis

3. NURODYMAI

Pažymėkite kiekvieną teisingai atliktą nurodymą:

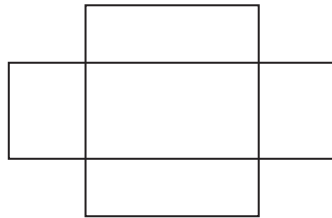
- Suspauskite kumštį.
- Parodykite į lubas, po to į grindis.
- Padėkite pieštuką ant kortelės, po to padėkite jį atgal.
- Padėkite laikrodį kitoje pieštuko pusėje ir apverskite kortelę.
- Palieskite kiekvieną petį du kartus dviem pirštais, būdamas užsimerkęs.

ADAS KONSTRUKCINĖ PRAKSIJA (puslapis 3 iš 11)

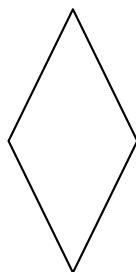
Pažymėkite, jei teisingai:

ADAS KONSTRUKCINĖ PRAKSIJA (puslapis 4 iš 11)

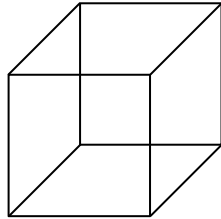
Pažymėkite, jei teisingai:

ADAS KONSTRUKCINĖ PRAKSIJA (puslapis 5 iš 11)

Pažymėkite, jei teisingai:

ADAS KONSTRUKCINĖ PRAKSIJA (puslapis 6 iš 11)

Pažymėkite, jei teisingai:

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 7 iš 11)**5. ILGALAIKIS ATSIMINIMAS**

Pažymėkite kiekvieną teisingai prisimintą žodį ir visuminį rezultatą. Jei rezultatas yra nulis, nurodykite priežastį.

1 BANDYMAS	
Kraujas	
Stovykla	
Medvilnė	
Ugnis	
Salė	
Vaikinas	
Augalas	
Upė	
Garas	
Žaislas	

IŠ VISO**TYRIMAS
ATLIKTAS****Neteisingi
atsakymai****1**

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 8 iš 11)**6. IDEACINĖ PRAKSIJA**

Duokite ligoniui A4 formato popieriaus lapą ir voka.
Paprašykite ligonio pabandyti paruošti laišką sau.

Patikrinkite, ar kiekvienas veiksmas atliktas teisingai:

- SULANKSTYTI LAIŠKĄ
- ĮDĖTI LAIŠKĄ Į VOKĄ
- UŽKLIJUOTI VOKĄ
- UŽRAŠYTI ANT VOKO ADRESĄ
- NURODYTI, KUR KLIJUOTI PAŠTO ŽENKLĄ

7. ORIENTACIJA

Pateikite tokius klausimus:

Pažymėkite kiekvieną teisingą atsakymą:

Koks jūsų vardas ir pavardė?

Koks dabar mėnuo?

Kokia šiandien mėnesio diena?

Kokie dabar metai?

Kokia šiandien savaitės diena?

Koks dabar metų laikas?

- VARDAS IR PAVARDĖ
- MĖNUO
- DIENA (\pm 1 DIENA)
- METAI
- SAVAITĖS DIENA
- METŲ LAIKAS

Pavasaris @ 03/22
Vasara @ 06/22
Ruduo @ 09/22
Žiema @ 12/22

(ateinantis metų laikas 1 savaitę nuo jo
pradžios, praėjęs metų laikas 2 savaitės nuo
jo pabaigos)

Kaip vadinasi ši vieta?

- VIETA (dalinis, bet specifiskas pavadinimas)

Kuris dabar paros laikas?

- PAROS LAIKAS (1-os valandos tikslumu)

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 9 iš 11)

8. ŽODŽIŲ ATPAŽINIMO UŽDUOTIS

Pažymėkite KIEKVIENĄ teisingai nurodytą žodį. Žodžiai patamsintame fone yra pradiniai, ir ligonis turi atsakyti „TAIP“ arba „SENAS“; žodžiai šviesiame fone yra nauji, ir ligonis turi atsakyti „NE“ arba „NAUJAS“. Nurodykite visuminį teisingų atsakymų skaičių kiekvienam bandymui. Jei yra nurodytas nulis kiekvienam bandymui, apibrėžkite atitinkamą priežastį.

DANGUS	
ESMĖ	
MALKOS	
PAREIGA	
AMBULATORIJA	
MAŠINA	
PRANAŠUMAS	
FAKTAS	
KAPAS	
KULKŠNIS	
KONTEKSTAS	
GALIMYBĖ	
LETENA	
PUOKŠTĖ	
TENDENCIJA	
CIGARAS	
PALYGINIMAS	
ARFA	
GABUMAS	
PLAKATAS	
MEDIS	
INCIDENTAS	
ROPLYS	
ATSARGUMAS	

IŠ VISO

DANGUS	
ESMĖ	
MOTINA	
AMBULATORIJA	
FAKTAS	
PRIVILEGIJA	
JACHTA	
KAPAS	
GALIMYBĖ	
PUOKŠTĖ	
STEBUKLAS	
UOLA	
TENDENCIJA	
CIGARAS	
IDĖJA	
RŪPESTIS	
REZULTATAS	
GABUMAS	
MULAS	
AŠ	
ALKŪNĖ	
PLAKATAS	
DEMOKRATIJA	
MEDIS	

IŠ VISO

BERNIUKAS	
DANGUS	
ESMĖ	
AMBULATORIJA	
PROTAS	
MIESTAS	
FAKTAS	
ATSAKYMAS	
KAPAS	
PIEVELĖ	
GALIMYBĖ	
VIENETAS	
PUOKŠTĖ	
ALKOHOLIS	
TENDENCIJA	
MEISTRISKUMAS	
ŠPINATAS	
CIGARAS	
ĮVERTINIMAS	
KAUKOLĖ	
IRONIJA	
GABUMAS	
PLAKATAS	
MEDIS	

IŠ VISO

**TYRIMAS
ATLIKTAS**

**Neteisingi
atsakymai**

1

1

1

**TYRIMAS
NEATLIKTAS**

Ligonis nesugeba

2

2

2

ADAS KOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 10 iš 11)

Kiekvienam nurodytam punktui apibrėžkite skaičių, atitinkantį ligoniui būdingą funkcionavimo sutrikimo lygį.

9. TESTO VYKDYMO INSTRUKCIJŲ PRISIMINIMO SUTRIKIMAS

- 0 Nėra: (neužmiršo)
- 1 Labai lengvas: užmiršo 1 kartą.
- 2 Lengvas: teko priminti 2 kartus.
- 3 Vidutinis: teko priminti 3 ar 4 kartus.
- 4 Vidutiniškai sunkus: teko priminti 5 ar 6 kartus.
- 5 Sunkus: teko priminti 7 ar daugiau kartų.

10. KALBOS SUTRIKIMAS

- 0 Nėra: ligonis kalba aiškiai ir/arba jį lengva suprasti.
- 1 Labai lengvas: vienas nesuprantamos kalbos atvejis.
- 2 Lengvas: ligonis susiduria su sunkumais kalbėdamas mažiau nei 25% laiko.
- 3 Vidutinis: ligonis susiduria su sunkumais kalbėdamas 25–50% laiko.
- 4 Vidutiniškai sunkus: ligonis susiduria su sunkumais kalbėdamas daugiau nei 50% laiko.
- 5 Sunkus: vieno ar dviejų žodžių kartojimas; ligonis kalba, bet kalba bereikšmė; nebylus.

11. ŠNEKAMOSIOS KALBOS SUPRATIMO SUTRIKIMAS

- 0 Nėra: ligonis kalbą supranta.
- 1 Labai lengvas: vienas neteisingo supratimo atvejis.
- 2 Lengvas: 3–5 neteisingo supratimo atvejai.
- 3 Vidutinis: reikia pakartoti kelis kartus ir perfrazuoti.
- 4 Vidutiniškai sunkus: ligonis tik kartais atsako tinkamai; pvz., į „taip–ne“ klausimus.
- 5 Sunkus: ligonis retai atsako į klausimus tinkamai; ne dėl kalbos skurdumo.

12. ŽODŽIŲ PARINKIMO SUTRIKIMAS

- 0 Nėra.
- 1 Labai lengvas: 1 ar 2 atvejai, kliniškai nereikšminga.
- 2 Lengvas: pastebimas išsisukinėjimas ar pakeitimas sinonimais.
- 3 Vidutinis: kartais pasitaikantis žodžių nesuradimas be kompensacijos.
- 4 Vidutiniškai sunkus: dažnas žodžių nesuradimas be kompensacijos.
- 5 Sunkus: beveik visiškai išraiškingų žodžių nebuvimas; kalba bereikšmė; ištaria 1–2 žodžius.

ADAS NEKOGNITYVINĖS FUNKCIJOS (puslapis 11 iš 11)

Įvertinimo laikotarpis apima visą savaitę prieš interviu 1–10-am požymiams. Apibrėžkite numerį, geriausiai tinkantį ligoniui.

1. VERKSMINGUMAS

- 0 Nėra.
- 1 Labai lengvas: atsiranda 1 kartą per savaitę ar tyrimo metu.
- 2 Lengvas: atsiranda 2–3 kartus per savaitę, įskaitant ir tyrimo atlikimą.
- 3 Vidutinis: trumpi atsitiktiniai protrūkiai.
- 4 Vidutiniškai sunkus: dažni verkimo priepuoliai beveik kiekvieną dieną.
- 5 Sunkus: dažni ir ilgi verkimo priepuoliai kiekvieną dieną.

2. DEPRESIJA

- 0 Nėra.
- 1 Labai lengvas: jaučia nežymią disforiją.
- 2 Lengvas: lengva disforinė nuotaika; yra reaktyvumas, šioks toks interesų praradimas.
- 3 Vidutinis: dažnai jaučia vidutinio laipsnio disforiją.
- 4 Vidutiniškai sunkus: jaučia disforiją beveik visą laiką, su žymiu reaktyvumo ir interesų praradimu.
- 5 Sunkus: visa apimanti ir ryški disforinė nuotaika; visiškas reaktyvumo nebuvimas; visa apimantis interesų ir pasitenkinimo praradimas.

3. KONCENTRACIJA / IŠSIBLAŠKYMAS

- 0 Nėra: nėra koncentracijos sutrikimo.
- 1 Labai lengvas: vienas sutrikusios koncentracijos ar išsiblaškyimo atvejais.
- 2 Lengvas: 2–3 sutrikusios koncentracijos ar išsiblaškyimo atvejais.
- 3 Vidutinis: 4–6 atvejais.
- 4 Vidutiniškai sunkus: bloga koncentracija ar išsiblaškyimas, trunkantis didesnę pokalbio dalį ar didesnę laiko dalį namuose.
- 5 Sunkus: kraštutiniai sutrikusi koncentracija ir kraštutinis išsiblaškyimas; negali atlikti jokių užduočių.

4. NEBENDRADARBIAVIMAS TIRIANT

- 0 Nėra: ligonis bendradarbiauja.
- 1 Labai lengvas: vienas bendradarbiavimo trūkumo atvejais.
- 2 Lengvas: 2–3 atvejais, bet ligonis vykdo paliepiamus.
- 3 Vidutinis: 4–5 nebendradarbiavimo atvejais.
- 4 Vidutiniškai sunkus: reikalingi nuolatiniai prašymai baigti pokalbį.
- 5 Sunkus: atsisako tęsti pokalbį.

5. KLIEDESIAI

- 0 Nėra.
- 1 Labai lengvas: vienas praeinantis kliedesinis įsitikinimas.
- 2 Lengvas: kliedesiai akivaizdžiai yra, bet ligonis jais abejoja.
- 3 Vidutinis: ligonis tiki kliedesiais, tačiau tai nepaveikia jo elgsenos.
- 4 Vidutiniškai sunkus: kliedesiai turi įtakos elgsenai.
- 5 Sunkus: reikšmingi veiksmai, besiremiantys kliedesiais.

6. HALIUCINACIJOS

- 0 Nėra.
- 1 Labai nežymios: girdi balsus, sakančius vieną žodį, regimosios haliucinacijos vieną kartą.
- 2 Lengvos.
- 3 Vidutinės: haliuciuoja daug kartų per dieną, tai trukdo normaliai funkcionuoti.
- 4 Vidutiniškai sunkios.
- 5 Sunkios: haliuciuoja beveik nuolat, tai visiškai sutrikdo normalų funkcionavimą.

7. ŽINGSNIAVIMAS

- 0 Nėra.
- 1 Labai nežymus: labai retai pasitaiko.
- 2 Lengvas: trumpi žingsniavimo epizodai tam tikru dienos metu.
- 3 Vidutinis: žingsniuoja dažnai kiekvieną dieną.
- 4 Vidutiniškai sunkus: žingsniuoja didesnę dienos dalį, bet gali sustoti tam tikrai veiklai atlikti, pvz., pavalgyti.
- 5 Sunkus: negali ramiai sėdėti, turi nuolat vaikščioti.

8. PADIDĖJĘS MOTORINIS AKTYVUMAS

- 0 Nėra.
- 1 Labai nežymiai: nežymiai padidėjęs.
- 2 Lengvai: pastebimas nenusustyginimas vietoje ir neramumas.
- 3 Vidutiniškai: pacientas dažnai juda, nenusėdi vietoje.
- 4 Vidutiniškai sunkiai: žymus judesių kiekio padidėjimas, trukdantis kitam aktyvumui.
- 5 Sunkiai: ligonis nuolat juda; retai sėdi ramiai.

9. TREMORAS

- 0 Nėra.
- 1 Labai nežymus: lengvas tremoras; vos pastebimas.
- 2 Lengvas: pastebimas tremoras, netrukdantis kitai veiklai.
- 3 Vidutinis: trukdo kitai veiklai, pvz., laikyti pieštuką, užsisėgti sagas.
- 4 Vidutiniškai sunkus: akivaizdūs judesiai; trukdo tokiai veiklai, kaip vandens stiklinės laikymas ir kt.
- 5 Sunkus: labai greitai didelės amplitudės judesiai.

10. PADIDĖJĘS/SUMAZĖJĘS APETITAS

- 0 Nėra: nėra pakitimų.
- 1 Labai nežymiai: lengvi pakitimai, galimai kliniškai nereikšmingi.
- 2 Lengvai: pastebimi pakitimai; ligonis dar valgo be raginimų.
- 3 Vidutiniškai: žymūs pakitimai; reikia raginti, kad ligonis valgytų; ligonis maisto prašo papildomai.
- 4 Vidutiniškai sunkiai.
- 5 Sunkiai: ligonis nevalgo ir turi būti maitinamas; nors vartoja pakankamai maisto, skundžiasi nuolatinio alkio.

© 2000 Lietuviškas vertimas: VU Neurologijos klinika

© 2000 Lietuviškas vertimas: Lietuvos biologinės psichiatrijos draugija